

Skörd av potatis

2003

JO0603

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Jord- och skogsbruk, fiske

A.2 Statistikområde

Jordbrukets produktion

A.3 Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik

A.4 Ansvarig

Myndighet/organisation: Statens jordbruksverk

551 82 Jönköping

Kontaktperson: Hans Jönrup

Telefon: 036-15 59 33

Telefax: 036-34 01 96

e-post: hans.jonrup@sjv.se

A.5 Producent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån,

MR/LEP, 701 89 Örebro

Kontaktperson: Gunnel Wahlstedt

Telefon: 019-17 62 45

Telefax: 019-17 64 17

e-post: gunnel.wahlstedt@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger ej.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100).

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen om officiell statistik (2001:99) och tillhörande förordning (2001:100).

A.8 Gallringsföreskrifter

Arbete med framtagning av gallringsföreskrifter pågår.

A.9 EU-reglering

Rådets förordning (EEG) nr 959/93 av den 5 april 1993 om medlemsstaternas statistiska rapportering om andra grödor än spannmål.

A.10 Syfte och historik

Svensk jordbruksstatistik har löpande samlats in sedan 1799, då landshövdingarna lämnade skördeomdömen tre gånger per år. Jordbruksstatistiken har förändrats mycket under åren som gått och en beskrivning finns redovisad i ”Svensk jordbruksstatistik 200 år” (SCB, 1999). Skördeuppskattningar enligt den s.k. objektiva metoden infördes i början av 1960-talet och utformades då främst för skördeskadeskyddets behov av statistik som beräkningsunderlag. Därigenom uppfylldes i huvudsak även andra behov av skördestatistik. Det statliga skördeskadeskyddet upphörde efter 1987 års skörd då ansvaret övertogs av Lantbrukarnas riksförbund (LRF). När även detta skydd avvecklades 1995 åtog sig staten att ha ett övergripande ansvar för skördeskadador av naturkatastrofkaraktär. SCB:s objektiva skördeuppskattningar med provtagningar i fält utfördes i potatis t.o.m. 1998.

Skördeskattningar i potatis baseras fr.o.m. 1999 på uppgifter som insamlas via postenkät till ett urval av lantbrukare och på arealuppgifter i lantbrukregistret (LBR).

Huvudsyften idag är att vara grundkälla för uppskattning av vegetabilieproduktionens storlek samt att uppfylla statistikkraven från EU. En viktig användning är för beräkning av jordbrukets inkomster av vegetabilier i den ekonomiska kalkylen för jordbrukssektorn. Denna används bl.a. i nationalräkenskaperna.

För beräkning av total skörd används grödarealerna i lantbruksregistret (LBR). Fr.o.m. år 2000 baseras detta på uppgifter från Jordbruksverkets administrativa stödregister (IAKS). Tidigare inhämtades uppgifter till LBR via en postenkät i juni.

A.11 Statistikanvändning

Undersökningen om skörd av potatis ingår i Sveriges officiella statistik. Resultaten utnyttjas som underlag för myndigheter och näringsliv inom områdena jordbruk, ekonomi och miljö. Resultaten används också som underlag för rapportering till EU.

Användare av skördestatistiken och exempel på användning:

- Jordbruksverket: Indata i ekonomiska kalkyler, internationell rapportering, försörjningsbalansberäkningar, beredskapsplanering, planering för interventionsåtgärder, underlag för jordbrukspolitiska bedömningar (bl.a. för områdesindelningar och stödnivåer för EU:s arealersättningar).
- SCB: Rapportering till Eurostat enligt bindande förordningar. Underlag till normskördeberäkningar, underlag för beräkning av kväve- och fosforbalanser för svensk åkermark.
- Lantbruksuniversitet, lantbruksskolor: Undervisning, rådgivning, forskning inom flera områden (bl.a. näringsämnenas kretslopp och beräkning av risk för näringsläckage till vattendrag), planering av försök, underlag för kalkyler m.m.
- Länsstyrelserna: Hantering av ärenden i samband med vissa stödåtgärder, värdering av åkermark, beredskapsplanering och viss rådgivning.
- Svenska lantmännen, m.fl. företag för handel och vidareförädling: Export/importplanering, planering av mottagning och lagring, marknadsbevakning.
- Övrig användning: Uppgifterna ingår som en del i den allmänna information som den officiella statistiken täcker in. Användare här är bl.a. massmedia, allmänhet och jordbrukets egna organisationer.

A.12 Uppläggning och genomförande

Skördestatistiken för potatis baseras 2003 på en postenkätundersökning till ett urval av potatisodlare. Separata urval dras från Jordbruksverkets register för ansökan om arealbaserade stöd (IAKS) för matpotatis resp. potatis för stärkelse. År 2003 ingår 1 238 matpotatisodlare och 190 odlare av potatis för stärkelse i respektive urval. Postenkäten för matpotatis och potatis för stärkelse skickas ut i mitten av oktober. En påminnelse skickas ut och telefonuppföljning görs sedan på ej inkomna blanketter. Preliminära resultat publiceras i december och definitiva resultat när definitiva arealer föreligger.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inget planerat.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

Denna statistik redovisar 2003 års total- och hektarskördar för matpotatis och potatis för stärkelse, både för riket totalt och med regional uppdelning. Statistiken baseras på uppgifter om årets skörd av potatis som samlas in via postenkätundersökning till ett urval av lantbrukare. Inom EU finns krav på att statistiska undersökningar av detta slag skall genomföras i medlemsländerna.

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

- totalskördar 2003
- hektarskördar 2003
- obärgade arealer 2003

1.1.1 Objekt och population

- Objekt är lantbruksföretag med odling av matpotatis respektive potatis för stärkelse.
- Populationen för beräkning av hektarskörd utgörs av samtliga lantbruksföretag med mer än 5,0 hektar åker.
- Populationen för beräkning av preliminära totalskördar och obärgade arealer utgörs av jordbruksföretag som är med i IAKS.
- Populationen för beräkning av definitiva totalskördar utgörs av företag som är med i IAKS och har mer än 2,0 hektar åkermark.

1.1.2 Variabler

På blanketten insamlas uppgifter om:

- Areal (hektar). Areal ekologiskt odlat särredovisas.
- Totalskörd (ton)
- Obärgad areal (hektar)
- Vändteg, osatt areal (hektar)
- Förekomst av småfallande potatis (endast matpotatis)
- Förekomst av kvalitetsfel

Dessutom används dessa variabler:

- Hektarskörd (kilo per hektar) beräknas utifrån insamlade uppgifter
- Arealer för beräkning av totalskörd

1.1.3 Statistiska mått

Statistiken utgörs av skattningar av typen *totaler, medelvärden och kvoter*.

Skattningar av typen *total*:

- Totalskördar
- Obärgade arealer

Skattningar av typen *medelvärde*:

- Hektarskördar

Skattningar av typen *kvot*:

- Andel obärgad areal

1.1.4 Redovisningsgrupper

Gröndelning:

- Matpotatis
- Potatis för stärkelse.

Områdesindelning:

Län, produktionsområden och hela riket samt NUTS II till Eurostat.

1.1.5 Referenstider

Kalenderår, vilket för potatis sammanfaller med odlingsår.

1.2 Fullständighet

Totalskörd beräknas för företag med mer än 2 hektar åker. Hektarskörd beräknas för företag med mer än 5 hektar åkermark.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

I denna undersökning förekommer urvalsfel, täckningsfel, mätfel och bortfallsfel. Av dessa fel torde i första hand urvalsfelen, men till viss del även mätfelen, påverka tillförlitligheten i statistiken. Tillförlitligheten mäts kvantitativt enbart genom redovisning av precisionen (relativa medelfelet) i skattningarna, vilket främst avspeglar urvalsfel och effekten av andra slumpmässiga fel, däremot inte systematiska fel såsom bortfallsfel eller mätfel.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Skördeskattningarna av potatis 2003 baseras på postenkät till ett urval av odlare. Urvalet för matpotatis är stratifierat efter skördeområde och gårdarnas odlingsareal, totalt 53 strata. Urvalet för potatis för stärkelse är stratifierat efter odlingsområde och gårdarnas odlingsareal, totalt 10 strata. Uttagning av odlare sker med hjälp av ett obundet slumpmässigt urval inom strata. Uppgifterna i urvalsramen för år 2003 är hämtade från 2003 års IAKS-register.

2.2.2 Ramtäckning

Mellan tidpunkten för urvalsramens upprättande och undersökningstillfället sker förändringar i företagsbeståndet. Nystartade företag utgör undertäckning och företag som upphört eller inte odlar potatis utgör övertäckning. Från och med 2001 års undersökning används årets aktuella uppgifter om lantbruksföretag och arealer som underlag för urvalet. Detta medför att undertäckningen minskats till en marginell nivå. Övertäckningen beräknas i 2003 års preliminära statistik till 8 procent för matpotatis och 3 procent för stärkelsepotatis. I övertäckningen inkluderas företag som visar sig ha potatisodlingen utarrenderad, vilket just för potatis är tämligen vanligt.

Arealer utanför IAKS bedöms för de aktuella undersökningsgrödorna vara av marginell betydelse.

2.2.3 Mätning

Många lantbrukare uppger att det är svårt att bedöma skördens storlek när blanketten ska besvaras, som ofta infaller innan man hunnit leverera eller börjat sortera sin skörd.

För 1999 års skörd gjordes en ny förfrågan om skördens storlek efter avslutad säsong när hela skörden sålts eller använts. Resultatet visade att det inte var signifikant skillnad mellan det lantbrukaren uppgav på hösten och den uppgift som lämnades efter avslutad säsong. Totalskörden minskade mellan uppgiftstillfällena med $2\,100 \pm 6\,300$ ton. För totalskörden som 1999 var 675 200 ton innebar det en minskning med 0,3 procent.

Förekomsten av obärgade arealer kan variera mycket mellan olika gårdar och regioner. Detta medför att uppgifterna om obärgade arealer är osäkra.

2.2.4 Svartsbortfall

Bortfallet av undersökningsenheter för matpotatis var 7,8 procent (97 UE). För potatis för stärkelse var bortfallet 2,6 procent (5 UE) vid de preliminära skattningarna 2003. Bortfallet bedöms inte leda till några systematiska fel.

2.2.5 Bearbetning

I samband med dataregistrering görs en första granskning av inkomna uppgifter. Därefter sker ytterligare detaljgranskning. Särskild granskning görs också av låga respektive höga hektarskördar. I vissa fall kan uppgifterna rättas med hjälp av kommentarer som lämnats på blanketterna, men i övriga fall tas telefonkontakt med odlarna varvid uppgifterna bekräftas, rättas eller kompletteras. Uppgiftsmaterialet används sedan till de statistiska sammanställningarna.

Hektarskördarna tas fram som kvoten mellan den skattade totalskörden och den skattade arealen i redovisningsgruppen. Den reducerade hektarskörden erhålls genom att korrigeras den totala hektarskörden för bortsortering, småfallande och obärgad areal. Reducering av skörden p.g.a. småfallande och bortsortering sker med hjälp av standardtal. Standardtalen baseras på uppgifter från 1987-1998 års objektiva skördeuppskattningar på produktionsområdesnivå och för riket. För matpotatis beräknades standardtalet för bortsortering av småfallande och rötskadade på riksnivå till 9,5 procent. För potatis för stärkelse, där endast rötskadade knölar bortsorteras, beräknades standardtalet till 0,4 procent. För färskpotatis görs ingen korrigerings för bortsortering. Bortfallet hanteras med rak uppräknings inom strata. Obärgad areal skattas utifrån uppgifter som lämnats på blanketterna.

Totalskörden beräknas genom att den reducerade hektarskörden multipliceras med arealuppgifterna.

2.2.6 Modellantaganden

Bortsortering av småfallande och rötskadade knölar framräknas med hjälp av standardtal (se avsnitt 2.2.5).

Hektarskördeskattningen baseras på uppgifter från företag med mer än 5 hektar åkermark. Vid beräkning av preliminär totalskörd används fr.o.m. år 2000 arealer från IAKS-registret, där grödarealer för företag med minst 0,3 hektar åkermark registrerats. Till den definitiva beräkningen av totalskörd används arealer från LBR som avser företag med minst 2 hektar åkermark. Vid beräkning av totalskördar görs ett antagande om att hektarskörden är densamma för företag med mindre än 5 hektar åker som för större företag. Detta ger en liten överskattning av totalskörden, men har en liten påverkan på säkerheten. Den odlade potatisarealen på gårdar med en storlek på mellan 2,1-5,0 hektar var ca 100 hektar år 2002.

Undersökningen täcker inte lagringsförluster även om en del av dessa kan ha beaktats.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Som mått på precisionen anges det relativa medelfelet uttryckt i procent av den skattade skörden. Med hjälp av medelfelet kan exempelvis ett konfidensintervall beräknas på följande sätt. För en skattad hektarskörd för potatis på 35 000 kg/ha och med ett medelfel på 1,5 procent (dvs. 525 kg/ha) kan man med liten felrisk (5 procent) säga att intervallet $35\ 000 \pm 2 \times 525$ (dvs. 33 950 – 36 050 kg/ha) omfattar den verkliga hektarskörden.

För att skörderesultat skall redovisas krävs att det finns minst 20 observationer för grödan och att medelfelet är högst 35 procent..

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Potatisskördar publiceras årligen vid två tillfällen:

- Preliminära resultat för län och, produktionsområden och riket (december).
- Definitiva resultat för län, produktionsområden och riket (våren påföljande år).

3.2 Framställningstid

Preliminära resultat publiceras ca 1 månad efter att årets skörd avslutats. Definitiva resultat publiceras 6 månader efter skörden.

3.3 Punktlighet

Publicering sker enligt publiceringsplan. Vissa avvikelser kan förekomma beroende på att skörden ibland försenas till följd av årsmånen. Beräkning av definitiva skörderesultat görs när definitiva arealuppgifter finns tillgängliga.

4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Uppgiftsinsamling med provtagning fram till och med 1998

SCB:s objektiva skördeuppskattningar ersattes 1999 med uppgiftsinsamling via postenkät. År 1992 gjordes en provstudie där postenkätmetoden jämfördes med den objektiva metoden. Postenkätmetoden visade sig då på riksnivå ge en under-

skattning med nästan 20 procent. Om denna skillnad kvarstår på samma nivå är svårt att säga. De viktigaste orsakerna till skillnaderna i nivå mellan de båda metoderna är:

- I den objektiva skattningen vägdes proven direkt ute i fält. Ingen korrigering gjordes för s.k. lättnad som inträffar när knölarna efter upptagning erhåller en ny vätskejämvtikt gentemot omgivande luft i stället för den jämvikt som rådde när knölen låg i fuktig jord. Viktförlusten ökar under lagringstiden, uppskattningsvis uppgår den till minst 5 procent.
- I de objektiva skördeuppskattningarna användes hektarskörden för matpotatis upptagen efter 15 augusti för beräkning av totalskörden. Ingen korrigering gjordes för den lägre skördenivå som färskpotatisodlingarna har, vilket görs i nuvarande undersökning. För 2003 beräknades hektarskörden vara ca 2,7 ton per hektar lägre och totalskörden ca 10 procent lägre beroende på att hänsyn tas till färskpotatisens avkastningsnivåer.

Båda punkterna ovan sänker nivån på såväl hektarskördar som totalskördar gentemot tidigare års skattningar.

Lantbruksregistret baseras på IAKS

Vid beräkning av total skördar multipliceras skattade hektarskördar med grödarealer. Från och med år 2000 baseras grödarealerna i Lantbruksregistret främst på uppgifter i Jordbruksverkets stödregister avseende arealbaserade stöd, IAKS-registret. Arealerna bygger på information som jordbrukarna lämnat i sina ansökningar om ersättning. Med andra ord saknas grödarealer för de jordbrukare som inte ansökt om ersättning. Tidigare användes arealuppgifter från Statistiska centralbyråns lantbruksregister, där uppgifter inhämtades via postenkät i juni.

Ingen nedräkning till besädd areal

Fr.o.m. 1999 görs ingen korrigering ned till besädd areal. Detta gör att hektarskörden blir något underskattad, men totalskörden påverkas inte. Senast korrigering till besädd areal gjordes var 1998 (J16SM9901) och korrigeringstalen för matpotatis var då 0,98 för Södra och mellersta Sveriges slättbygder och 0,95 för Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt norra Sverige. Korrigeringstalet multiplicerades med lantbruksregistrets areal för att erhålla besädd areal. För 2003 beräknades 4 procent av den redovisade matpotatisarealen vara värdtegar eller annan osatt areal. Någon korrigering av hektarskörden görs inte.

Odlingar mindre än 0,5 hektar ingår fr.o.m. år 2000

Fram till och med 1999 redovisades potatisstatistiken för odlingar om minst 0,5 hektar potatis. Vid redovisning internationellt har detta varit till nackdel och från och med år 2000 ingår även dessa små odlingar i skattningen av skörd för riket. Den totala arealen för dessa odlingar minskar. För år 1999 var arealen matpotatis på odlingar mindre än 0,5 hektar ca 1 000 hektar, för år 2000 ca 630, för 2001 ca 550, för 2002 ca 520 hektar och för 2003 ca 460 hektar.

Vid jämförelse med redovisningen fram till och med 1999 ökar arealen för riket på grund av dessa små odlingar numera ingår i totalskördeskattningen.

Skördenivån är dock lägre än genomsnittet och betydelsen för totalskörden blir därför begränsad. Arealen 460 hektar och en hektarskörd på 4,8 ton/hektar ger ett bidrag på 2 200 ton (ca 0,4 procent) till totalskörden för riket. För potatis för stärkelse har denna förändring ingen betydelse eftersom det bara finns enstaka så små odlingar av potatis för stärkelse.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Jämförbarheten med motsvarande statistik inom EU är god. Statistiken publiceras för län, produktionsområden och för riket. Full jämförbarhet råder mellan grupperna.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

God sammanvändbarhet med annan jordbruksstatistik föreligger.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Statistiken publiceras årligen i Statistiska meddelanden (SM-serie JO) och vissa fall också genom pressmeddelanden. Publiceringen sker på Jordbruksverkets webbplats www.sjv.se under Statistik & fakta och på SCB:s webbplats www.scb.se under ämnet Jord- och skogsbruk, fiske. Den definitiva statistiken för tidigare år finns tillgänglig i Sveriges statistiska databaser. Åtkomst sker via SCB:s webbplats och användandet är kostnadsfritt. Statistik från databasen ger möjlighet till sammanställning av egna tabeller och diagram.

Statistiska meddelanden inom området jordbruksstatistik trycks fr.o.m. 2002 inte längre upp för distribution. I stället för att prenumerera på tryckta Statistiska meddelanden finns det möjlighet att, vid varje tillfälle som officiell jordbruksstatistik publiceras, utan avgift erhålla ett meddelande om detta per e-post tillsammans med publikationen i pdf-format. De som önskar ingå i denna form av prenumerationservice skall sända en anmälan per e-post till gunilla.thorsell@sjv.se.

Enskilda exemplar av publikationerna kan också erhållas som papperskopior till ett pris av 50 kr per exemplar. Dessa kan beställas hos Marjatta Niemi (tfn: 036-15 59 34, fax: 036-34 01 96, post: Jordbruksverket, 551 82 Jönköping, e-post: marjatta.niemi@sjv.se).

En sammanfattning av resultaten redovisas i Jordbruksstatistisk årsbok och Statistisk årsbok.

5.2 Presentation

Resultaten presenteras i Statistiska meddelanden i form av tabeller, diagram och kommenterande text.

5.3 Dokumentation

Dokumentation sker i SM och i dokumentation vid SCB serie PM MR/LEP.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Primärdata som ej gallrats finns arkiverat vid Riksarkivet eller för senare år sparad vid SCB i avvaktan på arkivering eller gallring. Specialbearbetningar av materialet kan också göras.

5.5 Upplysningstjänster

Vid frågor om statistiken kontaktas SCB:

Gunnel Wahlstedt, tfn 019-17 62 45, e-post gunnel.wahlstedt@scb.se

Olle Funcke, tfn 019-17 60 51, e-post olle.funcke@scb.se

2003-12-08